

فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار
سال هفدهم، شماره 1، بهار 1402
صص 106-83

طراحی الگوی مطلوب مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه
فاطمه صباغ سماکوش¹، سعید علیزاده²، حسینعلی جاهد³، رضا سورانی⁴، ماه منیر بیاناتی⁵

چکیده

هدف: درس پژوهی، پژوهش مشارکتی معلمان در مدرسه و کلاس درس است. بر همین مبنا هدف اصلی پژوهش حاضر، طراحی و ارائه الگوی مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه می باشد.

روش: این پژوهش آمیخته از نوع اکتشافی با دو نوع رویکرد کیفی و کمی انجام شد. در بخش کیفی، با 12 نفر از خبرگان در حوزه مدیریت آموزشی مصاحبه‌های نیم‌ساخت‌یافته انجام گرفت. سپس با استفاده از تحلیل کیفی داده بنیاد، تعدادی مفاهیم استخراج و کدگذاری شاخص‌ها انجام پذیرفت.

یافته‌ها: پارادایم‌های حاصل از تحلیل کیفی داده بنیاد عبارتند از: شاخص‌های مقوله شرایط علی شامل یادگیری اجتماعی، بهسازی روابط بین افراد، تسلط بر عملکرد روانی اجتماعی، شناخت ارزش‌های اجتماعی و تقویت مهارت‌های فردی و بین فردی. شاخص‌های مقوله پدیده محوری شامل احترام و اعتماد متقابل، استقلال و همکاری میان اعضاء، تبادل و انتقال دانش، اشتیاق و الهام‌بخشی، استفاده از ارزش‌های متنوع ارزشیابی، رعایت حقوق متقابل، تکریم معلمان و تعهد و حق‌شناسی. شاخص‌های مقوله زمینه‌ای شامل شاخص‌های تشویق و ترغیب به نوآوری، تلاش جهت ارتقاء مهارت‌ها، ارتقاء مسئولیت‌پذیری معلمان، آموزش واقع‌گرایانه، آموزش اکتشافی، آموزش مبتنی بر حل مسئله و آموزش تفکر انتقادی. شاخص‌های مقوله مداخله‌گر شامل فقدان زیربنای آموزشی مناسب، محدودیت زمانی، عدم تطبیق استانداردها با رویکرد استاد-شاگردی نوین و نبود مشوق یا حمایت‌های سازمانی. شاخص‌های مقوله راهبردها و اقدامات شامل توانمندسازی معلمان، توجه به قوانین آموزشی، تجهیزات آموزشی، ارزیابی و سنجش توانایی‌های شاگرد، تسلط علمی و سواد معلمان بر مطالب درسی، داشتن اطلاعات عمومی مناسب، کاربردی و به روز، سازمان‌دهی مطالب، تمرکز آموزش بر روی بیان دانش و اطلاعات، برقراری ارتباط و تعامل دوطرفه، رعایت استانداردهای آموزشی و به‌روزرسانی آن، استفاده از روش‌های تدریس نمایشی و توسعه فردی و اجتماعی در فراگیران. شاخص‌های مقوله پیامدها شامل تربیت نیروهای متخصص، ماهر و حرفه‌ای، تقویت روحیه کارآفرینی، لذت‌بخش شدن فرآیند یادگیری، افزایش کارایی و توسعه اجتماعی و کاهش هزینه‌ها.

نتیجه‌گیری: الگوی ارائه شده کمک می کند تا معلمان را در فرآیند طرح سؤال، برنامه ریزی، عمل، مشاهده فعال، بازخورد و بازاندیشی و یادگیری گردهم آورد و به تبادل نظر، تجربه و یادگیری از یکدیگر ترغیب سازد.

کلید واژه‌ها: درس پژوهی، مدیریت درس پژوهی، آموزش و پرورش متوسطه، رویکرد آمیخته.

پذیرش مقاله: 1402/3/13

دریافت مقاله: 1401/9/29

1. دانشجو دکتری گروه مدیریت آموزشی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

2. استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

alizadeh@gmail.com

3. دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

4. استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

5. استادیار گروه مدیریت صنعتی و تکنولوژی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مقدمه

نظام های آموزشی و فعالیت های حاکم بر آن، با توجه به پیشرفت جوامع همواره دستخوش تغییر و تحول بوده است (لی و همکاران¹، 2020). مشارکت و همکاری به عنوان یک عامل اساسی در توسعه حرفه ای معلمان مورد توجه قرار گرفته است که آن را درس پژوهی اطلاق می کنند (هرواس و مینولا²، 2020) یکی از مهمترین ویژگی های نظام های آموزشی پیشرفته، ظرفیت آنها برای خود نوسازی و تغییر مستمر و معطوف به بهبود است (سرکارآرانی، 1394). نهادینه سازی سواد پژوهشی، مهم به نظر می رسد زیرا موجب بهبود قدرت انتخاب و تصمیم گیری معلم در تدریس می شود. این فرایندی است که معلمان در آن درگیر می شوند تا چیزهای بیشتری در مورد تکالیف یادگیری موثر بیاموزند که منتج به پیامدهای یادگیری بهبود یافته برای دانش آموزان می شود (عبداللهی، 1395). یک نمونه از فعالیت های مربوط به توسعه حرفه ای معلمان، روشی است که ژاپنی ها در ابداع آن پیشتاز محسوب می شوند و با نام "درس پژوهی" شناخته می شود، تلاشی در جهت بهبود فعالیت های آموزشی از طریق مشارکت با همتایان و همکاران است (فرناندز و یوشیدا³، 2009). از دیگر سوی الگوهای تدریس یکی از مهمترین رویکردهای توسعه عمکرد معلم در فضای آموزشی بشمار می آید. (رزقی شیرسوار و سلامی، 2023). درس پژوهی مدل ژاپنی تبدیل مدارس به سازمان های یادگیرنده است (ماکینی⁴، 2019) در فرایند درس پژوهی معلمان نمونه ای از یادگیری دانش آموزان را به اشتراک گذاشته و در موردش بحث می کنند، سپس بهترین برنامه ها و تدریس مؤثر را برای یادگیری دانش آموز در مورد یک موضوع را تجویز می کنند (آساواساوان⁵، 2020). گام برداشتن از نظریه به عمل، از طریق در نظر گرفتن وضعیت موجود، شناسایی دقیق مشکل و سنجش امکانات در دسترس و مشارکت تیمی برای پیدا کردن بهترین راه حل می باشد (اینتراسپیا و کاناوان⁶، 2014). نتایج پژوهش ها حاکی از آن است که عملکرد حرفه

1- Lu

2 -Hahn & Minola

3- Fernandez, & Yoshida

4- Makinae

5- Assawasowan

6- Kanauan, & Inprasitha

ای معلمان چندان مطلوب نیست و عملکرد ایشان از نظر صلاحیت‌های آموزشی، تدریس، علمی، رفتاری، شخصیتی، عملکرد حرفه‌ای و یادگیری مادام‌العمر از سطح متوسط کمتر است (عبداللهی و صفری، 1395). نتایج کمالی و همکاران (1401) نشان می‌دهد که مولفه‌های اصلاح ساختار، قانونگذاری و نظارت، انگیزش، امکانات و تکنولوژی، آموزش، نوآوری متدها و روش‌ها و فرهنگ اثربخش در بعد حمایتگر (بیرونی)؛ و مولفه‌های دانش، نگرش، مهارت‌ها، توانایی‌ها و ویژگی‌های شخصیتی در بعد فردی (درونی)، تحت عنوان مولفه‌های ارتقای درس‌پژوهی، مورد تأیید قرار گرفتند. آزمون‌های برازش مدل در حد مطلوب بوده و همه مولفه‌های ارتقای درس‌پژوهی احصاء شده، با ضریب اثر معنا دار، نشان دهنده اعتبار مدل است. یافته‌های خروشی و همکاران (1401) نشان داد درس‌پژوهی با رویکرد تربیت معلم فکور» شرایط علی (منطق برنامه‌درسی و مؤلفه‌های آن)، شرایط زمینه‌ای (دانشگاه، وزارت آموزش و پرورش و ادارات تابعه، مدارس)، شرایط واسطه‌ای (ویژگی‌های فردی استادان، معلمان‌راهنما و دانشجومعلم، عوامل اجتماعی و سازمانی)، راهبردها (برنامه‌ریزی جامع و همه‌جانبه دانشگاه و وزارت آموزش و پرورش) و پیامدها (رشد من حرفه‌ای) را منعکس نمود. درس‌پژوهی به‌عنوان یکی از دروس تخصصی و الزامی برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان، از دو جنبه «تمرین کار تیمی» و «آموزش و تمرین برای حل مسائل پیش‌روی کلاس درس» برای رشد حرفه‌ای دانشجومعلم حایز اهمیت است. نتایج باقری طباطبایی و همکاران (1401) دریافتند برنامه درس‌پژوهی در ایران با چالش‌های متعددی روبرو است. زاهدی و همکاران (1400) یافته‌ها نشان داد که ارتقای درس‌پژوهی شامل نگاه استراتژیک به‌عنوان شرایط علی (با چهار مولفه آینده‌نگری، واقعیت‌گرایی، رقابت‌پذیری و تفکر سیستمی)، پویایی مدارس به‌عنوان شرایط زمینه‌ای (با چهار مولفه توجه به توانایی‌های معلمان، رفع نیازهای معلمان، فراهم‌آوردن امکانات و بهبود ارتباطات سازمانی) عوامل ساختاری و فردی به‌عنوان شرایط مداخله‌گر (با سه مولفه عوامل انگیزشی، عوامل سازمانی و عدم شناخت کافی از درس‌پژوهی)، پژوهش‌محوری به‌عنوان پدیده محوری (با سه مولفه یادگیری مستمر، بهبود آموزش و اثربخش شدن آموزش)، بهسازی آموزشی به‌عنوان راهبردها (با چهار مولفه مهارت‌افزایی، تأکید بر مدیریت مشارکتی، نظارت و ارزیابی و سلامت سازمانی) و توسعه آموزشی به‌عنوان پیامدها (با

چهار مولفه الگوسازی، کارآیی فزاینده، استقرار تفکر علمی و ایجاد فرهنگ یادگیری) بودند. در نهایت، الگوی پارادایمی ابعاد و مولفه‌های ارتقای درس پژوهی در دوره ابتدایی دارد. کرامتی و انصاری پور (1399) نشان دادند که به رغم اهمیت "مرحله طراحی و تدوین مساله" مناسب در انجام یک درس پژوهی موفق، اما از دیدگاه نمونه مورد بررسی "مرحله تدریس و الزامات اجرایی" آن در وهله اول اولویت قرار دارد. امامی پور و خاکباز (1398) دریافتند معلمان قبل از درس پژوهی با سه دسته از چالش‌ها مواجهند: دانش معلمان در زمینه درس پژوهی، انگیزه معلمان برای شرکت در درس پژوهی، تشکیل گروه و تعیین وظایف اعضا. همچنین در حین درس-پژوهی با انتخاب مسئله برای درس پژوهی، اجرای درس و جمع آوری داده‌ها، نقد و بررسی تدریس و بعد از درس پژوهی با داوری طرح‌های درس پژوهی، انتشار نتایج درس پژوهی، برگزاری جشنواره درس پژوهی مواجهه‌ان. پوراحمدعلی و همکاران (1397) نشان دادند که در فرایند درس پژوهی، جنبه انسانی (اخلاقیت، مسئولیت‌پذیری و انتقادپذیری)، جنبه ساختاری (تجهیزات فناورانه، نظارت، برنامه‌ها، حجم کار معلم، نسبت تعداد معلم به دانش‌آموز و به‌کارگیری نتایج)، جنبه فرهنگی (کار تیمی، فرهنگ مدرسه‌ای، اعتقاد و تعهد به تأثیر درس پژوهی، همکاری خانواده، روحیه پژوهشگری معلمان و مدیران، همکاری معلمان بجای رقابت)، جنبه مدیریتی (بشپییانی، روند امتیازدهی، حمایت مسئولین، تأمین بودجه، حمایت سایر عوامل اجرایی مدرسه و زمان) و جنبه یاددهی-یادگیری (تبادل تجارب مفید آموزشی، کارگاه‌های آموزشی، سبک‌های نوین تدریس، تیم استانی درس پژوهی، محتوای آموزشی، تبدیل ارزشیابی کمی به توصیفی و طراحی آموزشی) بوده است.

هراس¹ (2021) دریافتند که درس پژوهی می‌تواند نتایج سودمندی در تدریس داشته، مشارکت دانش‌آموزان و را در فرایند یادگیری ترغیب نماید. ره‌ما و اسماواتی² (2020) نشان دادند که ارائه بینش به معلمان برای بهبود اثربخشی تمرین تدریس آنها به عنوان بخشی از توسعه حرفه‌ای ایشان غیر از حفظ کار تیمی مشترک و مشترک ضروری می‌باشد. در پژوهش هالورسن³ و

1 -Heravs

2- Rohmah, W., & Asmawati

3- Halvorsen

همکاران (2020) یافته نشان از ضعف بودن سوالات قانع کننده در طرح دروس بود. شپیر¹ (2018) نشان داد که کاربرد درس پژوهی بستگی زیادی به روحیه معلمان در محیط آموزشی، عوامل انگیزشی و عوامل آموزشی دارد. انجلینی و الوارز² (2018) بیان داشتند که با کمک درس پژوهی، چگونگی ایجاد روابط بین تئوری و عمل را در می یابند و این امر به بازبینی کارشان در چرخه ی درس پژوهی می پردازند سبب توسعه ی دانش حرفه ای جدید در آنان گردیده است. دلیل عمده یادگیری و موفقیت دانش آموزان، اثربخشی معلمان بوده و لازمه موفقیت تلاش های انجام گرفته در زمینه بهسازی آموزش و پرورش، توسعه حرفه ای و افزایش توانمندی معلمان است (ریشر³ و همکاران، 2013).

بنابراین از یک سو، دنیای پیوسته در حال تغییر، بیش از پیش نیازمند افرادی است که قادر به خود راهبری، بر عهده گرفتن سکان رشد و طراحی جریان بالندگی خود باشند و این مهارت نیازمند تمرین و ممارست است و با برنامه های درسی تجویزی و قالبی امکان رشد قابلیت، خلاقیت و شکوفایی استعدادها وجود ندارد و این امر مستلزم تغییر و تحول در برنامه های تربیت معلم و برنامه های درسی مدارس و روش های تدریس معلمان است. تغییر و تحول در عرصه اطلاعات و شتاب گرفتن جریان تولید دانش و منسوخ شدن دانش کنونی، پرورش روحیه پژوهشگری و ی مادام العمر، استفاده و بهره گیری از فناوری روز و تفکر خلاق را طلب می کند. بنابراین، توجه به معلم، به عنوان کلیدی ترین اجزای نظام آموزش و پرورش و ارتقای دانش، بینش و نگرش و مهارت او ضروری است و ارتقای کیفیت آموزشی معلم به عنوان مهمترین عامل در یک سیستم آموزشی باید لزوماً مورد توجه و عنایت خاص قرار گرفته باشد. از سوی دیگر، بررسی پیشینه پژوهشی نشان دهنده این است که علیرغم وجود مشکلات عدیده در زمینه درس پژوهی در نظام آموزشی کشورمان، تحقیقات اندکی در زمینه مولفه های کاربرد درس پژوهی انجام شده است. لذا پژوهش حاضر به دنبال طراحی مدلی مطلوب مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه اول استان تهران

1- Schipper

2- Angelini, & Álvarez

3- Richter

می باشد و در پی پاسخ به این سوال می باشد که مدل اثر بخش مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه اول استان تهران کدام است؟

سوالات تحقیق

- 1) شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه اول کدام‌اند؟
- 2) چه الگویی برای مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه اول استان تهران می‌توان ارایه کرد؟
- 3) آیا الگوی مدیریت درس پژوهی از نظر صاحب‌نظران اعتبار دارد؟

روش تحقیق

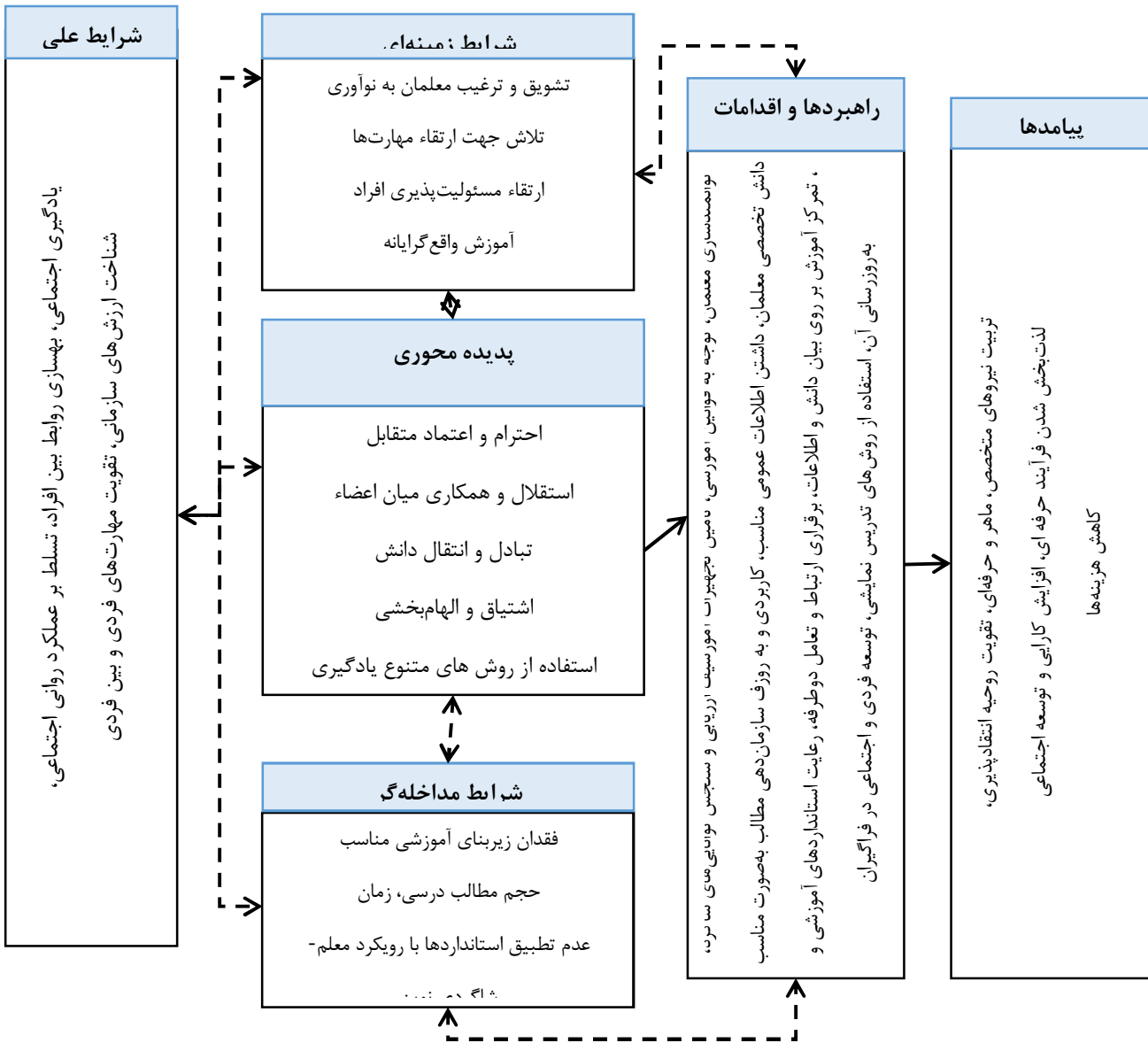
پژوهش حاضر، با طرح پژوهش آمیخته از نوع اکتشافی با دو نوع رویکرد کیفی و کمی انجام شده است. جهت نمونه گیری از روش هدفمند استفاده و با تعداد 12 نفر از خبرگان فعال در حوزه مدیریت آموزشی مصاحبه‌های نیم‌ساخت یافته انجام گرفت. طول مدت زمان مصاحبه‌ها از 40 تا 90 دقیقه بود. به جهت تحلیل داده‌ها در بخش کیفی پژوهش از روش تحلیل تم یا تحلیل مضمون استفاده گردید. شناسایی مضمون یا الگوی مورد مطالعه در تحلیل مضمون معمولاً به دو شیوه صورت می‌گیرد: به روش استقرایی مبتنی بر داده یا روش قیاسی مبتنی بر نظریه. در پژوهش حاضر شناسایی مضامین بر اساس روش استقرایی صورت پذیرفته است. در روش استقرایی، فرایند کدگذاری داده‌ها بدون تلاش برای انطباق آن با چارچوب کدگذاری از قبل تهیه شده (یا قالب مضامین) صورت می‌گیرد و تحلیل مضمون بر اساس داده‌ها انجام می‌شود. سپس با استفاده از تحلیل کیفی داده بنیاد، تعدادی مفاهیم استخراج و کدگذاری شاخص‌ها انجام پذیرفت. تحلیل کدها با روش استراوس و کوربین در سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی انجام شد. شش مقوله شرایط علی، زمینه‌ای و محوری، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها با نرم‌افزار MAXQDA مورد تحلیل قرار می‌گیرد. برای تحلیل محتوای کیفی از این نرم‌افزار استفاده گردید. برای سنجش روایی مرحله‌ی کیفی پژوهش حاضر، از روش "ممیزی کردن از سوی داور" و برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار از یکی از اساتید آشنا به تحلیل زمینه درخواست شد که به عنوان کدگذار ثانویه در

پژوهش مشارکت نمایند، در ادامه محقق با همراهی استاد، تعداد سه مصاحبه را کدگذاری کرد و درصد توافق درون موضوعی که به عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می رود. پس از مرحله تحلیل کیفی، از تکنیک دلفی فازی جهت غربالگری شاخص‌های به دست آمده در مرحله کیفی پژوهش استفاده شده است. سپس با استفاده از روش ISM مدل اولیه پژوهش ارائه شده است. پس از آن به اعتبارسنجی مدل با استفاده از نرم‌افزار PLS پرداخته شده و سرانجام با استفاده از روش SWARA شاخص‌های حاصله اولویت‌بندی شدند؛ بنابراین از این منظر مطالعه حاضر یک پژوهش آمیخته می‌باشد. در بخش کمی پژوهش تکنیک دلفی فازی و SWARA جامعه آماری همان خبرگان مصاحبه شونده در تحلیل کیفی محتوا هستند. در بخش تکنیک حداقل مربعات جزئی، جامعه آماری شامل معلمان دوره متوسطه اول شهر تهران به تعداد 400 نفر هستند که با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه برآورد گردیده است. در فاز اول این مطالعه با استفاده از تکنیک دلفی اقدام به پالایش، ترکیب و شناسایی معیارهای اصلی انتخاب روش اجرای پژوهش استفاده گردیده است. پنل مورد نظر بر اساس ترکیبی از خبرگان با تخصص‌های گوناگون تعیین گردید و از نمونه‌ای به حجم 8 نفر استفاده شده است. میزان روایی همگرا (AVE) و آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بررسی و رابطه متغیرهای مورد بررسی با تکنیک حداقل مربعات جزئی PLS آزمون می‌گردد که یک فن مدل سازی مسیر واریانس محور است، استفاده کرد. به منظور بررسی پایایی ابزار سنجش مفاهیم و مضامین از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. حداقل قابل قبول برای پایا بودن شاخص‌های پژوهش مقدار 0/7 است. در این پژوهش نیز مقادیر مربوط به برآورد ضریب آلفای کرونباخ برای مضامین بالاتر از 0/7 گزارش شد که نشان‌دهنده همبستگی درونی معرف‌های مضامین پایه در حد بالاست که پایا یا دارای قابلیت اعتماد است.

یافته‌ها

شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه اول کدام‌اند؟ جهت پاسخ به این سؤال، پس از بررسی مصاحبه‌ها و متون مضامین پایه استخراج شدند و از دسته‌بندی این مضامین، مضامین سازمان دهنده تنظیم گردید و نهایتاً مضمون فراگیر تدوین شد. در گام نخست با ارائه سؤالات مصاحبه پژوهش و جداول مقوله‌های مصاحبه‌شونده‌ها، با رویکرد روش تحقیق کیفی تعداد زیادی شاخص از متون مذکور مربوطه استخراج گردید. شاخص‌های

مذکور با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA استخراج گردیده‌اند. از تحلیل داده‌های کیفی پژوهش در مرحله کدگذاری باز کدهای مفهومی اولیه حاصل شدند. پس از بررسی و مطابقت این کدها و حذف کدهای تکراری، کدهای مشترک و هم طبقه احصاء گردید؛ بنابراین، با نظر معلمان و کارشناس‌های امر، شاخص‌های اولیه استخراج شده از متون مصاحبه‌ها، به 10 مقوله اصلی و 41 مقوله فرعی موجود در جدول زیر تعدیل شد. بر اساس نتایج کدگذاری ثانویه پژوهش، شاخص‌های تشویق و ترغیب به نوآوری، تلاش جهت ارتقاء مهارت‌ها، ارتقاء مسئولیت‌پذیری افراد، آموزش واقع‌گرایانه، آموزش اکتشافی، آموزش مبتنی بر حل مسئله و آموزش تفکر انتقادی به عنوان مقوله‌های زمینه‌ای در طراحی الگوی مدیریت درس پژوهی در آموزش و پرورش دوره اول متوسطه جهت ارائه الگوی مطلوب انتخاب شدند. در گام اول با بررسی وضعیت موجود، داده‌های به دست آمده در 6 مقوله اصلی طبقه‌بندی می‌شوند. با نظر معلمان و کارشناسان امر، از کلیه شاخص‌های به دست آمده از تحلیل کیفی محتوای مصاحبه‌ها، تعداد 41 شاخص، جهت طراحی الگوی مدیریت درس پژوهی در آموزش و پرورش دوره اول متوسطه به کارگرفته شده است. شکل زیر، نشان‌دهنده مدل مقوله اصلی طراحی الگوی مدیریت درس پژوهی در آموزش و پرورش دوره اول متوسطه می‌باشد.

شکل 1. الگوی مدیریت درس پژوهی در آموزش و پرورش دوره اول متوسطه

بر اساس تحلیل کیفی مصاحبه‌های تخصصی انجام شده در مجموع 41 زیرمعیار شناسایی شده است. برای غربال شاخص‌ها و شناسایی شاخص‌های نهایی از رویکرد دلفی فازی استفاده شده است. تمامی مواردی که امتیازی کمتر از 0/7 کسب کرده‌اند حذف شده است.

عناصر سطح پنج یعنی «تحلیل و تعیین هدف‌های تدریس و آموزش» و «سازمان‌دهی شرایط و موقعیت آموزشی» بیشترین تأثیر را در نظام استاد-شاگردی دارند. این عناصر بر «آموزش مهارت‌های حرفه‌ای»، «ایجاد تحول در رسالت آموزشی» و «مشارکت اجتماعی» اثر می‌گذارند. به همین ترتیب دارد «حمایت و مراقبت از شاگردان»، «منتورینگ» و ارزیابی و سنجش عملکرد» بر «ارتباط استاد-شاگردی» اثر می‌گذارد و به «تدریس مطلوب» منجر می‌شود. بر اساس قدرت وابستگی و نفوذ متغیرها، می‌توان دستگاه مختصاتی تعریف کرد و آن را به چهار قسمت مساوی تقسیم نمود. در این پژوهش، گروهی از متغیرها در زیرگروه محرک قرار گرفتند، این متغیرها قدرت نفوذ زیاد و وابستگی کمی دارند. در دسته بعدی متغیرهای وابسته قرار دارند که به گونه‌ای نتایج فرایند توسعه محصول اند و کمتر می‌توانند زمینه ساز متغیرهای دیگر شوند. بر اساس نمودار قدرت نفوذ-وابستگی متغیرهای سازمان‌دهی شرایط و موقعیت آموزشی (ESS) و تحلیل و تعیین هدف‌های تدریس و آموزش (EGS) قدرت نفوذ بالایی داشته و تأثیرپذیری کمی دارند و در ناحیه متغیرهای مستقل قرار گرفته است. متغیرهای تدریس مطلوب (GE) و ارتباط استاد شاگردی (STC) نیز از وابستگی بالا اما نفوذ اندکی برخوردار هستند بنابراین متغیرهای وابسته محسوب می‌شوند. متغیرهای ارزشیابی و سنجش عملکرد (PA)، منتورینگ (M) و حمایت و مراقبت از شاگردان (SS)، مشارکت اجتماعی (SP)، آموزش مهارت‌های حرفه‌ای (PS) و ایجاد تحول در رسالت آموزشی (EMD) قدرت نفوذ و میزان وابستگی مشابهی دارند بنابراین متغیرهای پیوندی هستند. لازم به تذکر است هیچ متغیری نیز در ربع اول یعنی ناحیه خودمختار قرار نگرفته است.

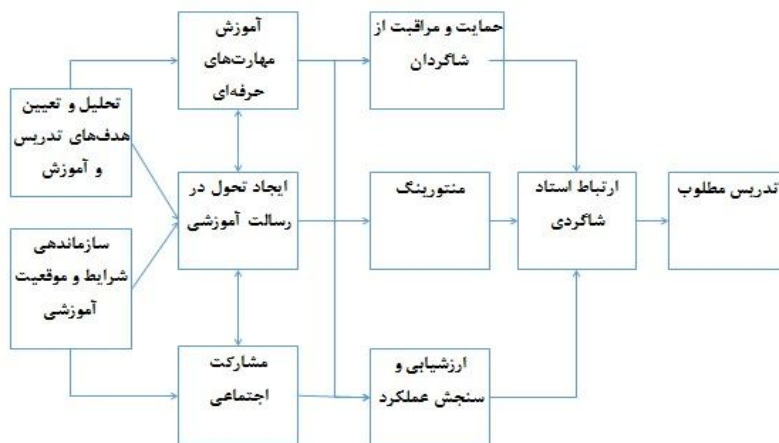
جدول 1. قدرت نفوذ و میزان وابستگی متغیرهای الگوی مدیریت درس پژوهی در آموزش و پرورش

متغیرهای پژوهش	میزان وابستگی	قدرت نفوذ
مشارکت اجتماعی (SP)	5	8
ارزشیابی و سنجش عملکرد (PA)	8	5
منتورینگ (M)	8	5

2	9	ارتباط استاد شاگردی (STC)
5	8	حمایت و مراقبت از شاگردان (SS)
8	5	آموزش مهارت‌های حرفه‌ای (PS)
1	10	تدریس مطلوب (GE)
10	2	سازمان‌دهی شرایط و موقعیت آموزشی (ESS)
10	2	تحلیل و تعیین هدف‌های تدریس و آموزش (EGS)
8	5	ایجاد تحول در رسالت آموزشی (EMD)

چه مدلی برای مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه اول استان تهران می‌توان ارائه کرد؟ و اعتبار الگوی مدیریت درس پژوهی از نظر صاحب‌نظران چگونه است؟

در گام اول با بررسی وضعیت موجود، داده‌های به دست آمده در 6 مقوله اصلی طبقه‌بندی می‌شوند. با نظر معلمان و کارشناسان امر، از کلیه شاخص‌های به دست آمده از تحلیل کیفی محتوای مصاحبه‌ها، تعداد 41 شاخص، جهت طراحی الگوی مدیریت درس پژوهی در آموزش و پرورش دوره اول متوسطه به کار گرفته شده است. شکل زیر، نشان‌دهنده مدل مقوله اصلی طراحی الگوی مدیریت درس پژوهی در دوره اول متوسطه می‌باشد.

شکل 2. الگوی مدیریت درس پژوهی در دوره اول متوسطه

برای اعتبارسنجی مدل از تکنیک حداقل مربعات جزئی استفاده شده است. نتایج مدل بیرونی در جدول زیر شان داده شده است.

جدول 3. مدل بیرونی عوامل مؤثر بر موفقیت الگو

آماره تی	بارعاملی	گویه‌ها	سازه‌ها
61/966	0/901	Q01	مشارکت اجتماعی
78/534	0/930	Q02	
32/153	0/844	Q03	
27/37	0/843	Q04	
34/607	0/841	Q05	
19/252	0/814	Q06	ارزشیابی و سنجش
27/643	0/833	Q07	عملکرد
33/312	0/872	Q08	
28/534	0/882	Q09	منتورینگ
43/889	0/896	Q10	
36/992	0/917	Q11	
55/479	0/926	Q12	
36/494	0/889	Q13	ارتباط استاد
34/822	0/899	Q14	شاگردی
47/143	0/893	Q15	
19/621	0/767	Q16	
22/449	0/804	Q17	حمایت و مراقبت
20/286	0/866	Q18	از شاگردان
28/286	0/865	Q19	
32/152	0/906	Q20	آموزش
50/495	0/897	Q21	مهارت‌های
21/425	0/822	Q22	حرفه‌ای
3/068	0/460	Q23	

27/284	0/875	Q24	تدریس مطلوب
16/949	0/814	Q25	
28/9	0/873	Q26	
39/283	0/886	Q27	
33/41	0/864	Q28	سازمان‌دهی شرایط
5/276	0/537	Q29	و موقعیت آموزشی
35/38	0/866	Q30	
6/3	0/628	Q31	
5/618	0/588	Q32	تحلیل و تعیین
48/628	0/915	Q33	هدف‌های تدریس
43/06	0/896	Q34	و آموزش
3/856	0/498	Q35	
31/217	0/885	Q36	ایجاد تحول در
58/657	0/941	Q37	رسالت آموزشی
47/514	0/929	Q38	
37/895	0/884	Q39	

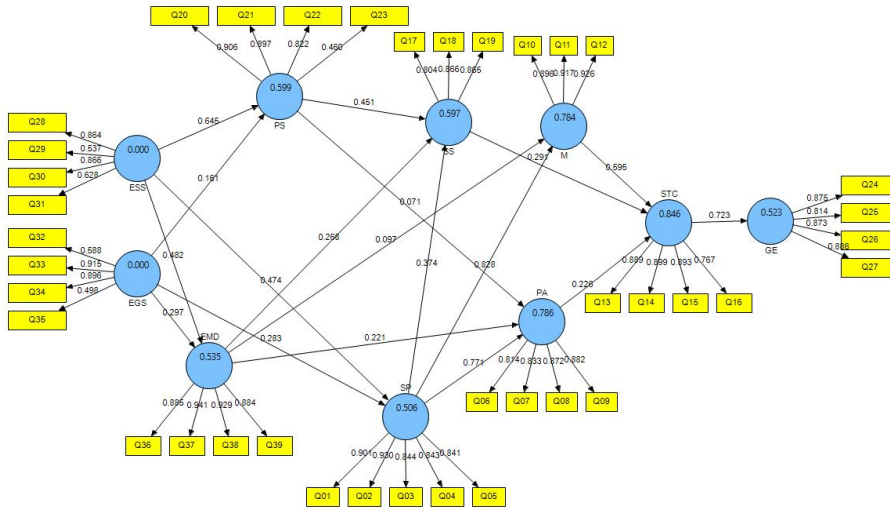
بر اساس نتایج مدل اندازه‌گیری، بار عاملی مشاهده در تمامی موارد مقداری بزرگ‌تر از 0/5 دارد که نشان می‌دهد همبستگی مناسبی بین متغیرهای قابل مشاهده با متغیرهای پنهان مربوط به خود وجود دارد. همچنین بر اساس نتایج مدل اندازه‌گیری مقدار بوت استرپینگ (آماره t) در تمامی موارد از مقدار بحرانی 1/96 بزرگ‌تر است که نشان می‌دهد همبستگی بین متغیرهای قابل مشاهده با متغیرهای پنهان مربوط به خود معنادار است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت هر متغیر اصلی به درستی مورد سنجش قرار گرفته است. برای ارزیابی اعتبار مدل بیرونی از سه شاخص استفاده شده است: روایی همگرا، پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ

جدول 4. اعتبار درونی عوامل مؤثر بر الگو

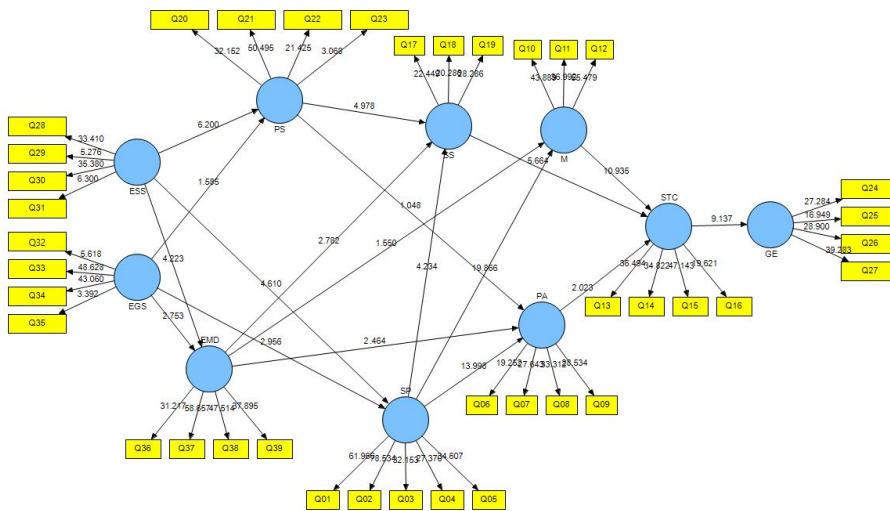
سازه‌های اصلی	روایی همگرا (AVE)	پایایی ترکیبی (CR)	آلفای کرونباخ

0/725	0/826	0/558	تحلیل و تعیین هدف‌های تدریس و آموزش (EGS)
0/931	0/951	0/828	ایجاد تحول در رسالت آموزشی (EMD)
0/707	0/822	0/545	سازمان‌دهی شرایط و موقعیت آموزشی (ESS)
0/885	0/921	0/744	تدریس مطلوب (GE)
0/900	0/938	0/834	منتورینگ (M)
0/873	0/913	0/724	ارزشیابی و سنجش عملکرد (PA)
0/788	0/865	0/628	آموزش مهارت‌های حرفه‌ای (PS)
0/921	0/941	0/762	مشارکت اجتماعی (SP)
0/799	0/882	0/714	حمایت و مراقبت از شاگردان (SS)
0/885	0/921	0/746	ارتباط استاد شاگردی (STC)

میزان روابی همگرا (AVE) برای تمامی سازه‌ها بزرگ‌تر از 0/5 بدست آمده است. میزان آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی نیز از 0/7 بزرگ‌تر است. برای ارزیابی مدل درونی پژوهش (آزمون فرضیه‌ها) رابطه متغیرهای مورد بررسی در هر یک از فرضیه‌های پژوهش بر اساس یک ساختار علی با تکنیک حداقل مربعات جزئی PLS آزمون شده است. مدل کلی پژوهش در شکل نمایش داده شده است. در این مدل که خروجی نرم‌افزار Smart PLS است خلاصه نتایج مربوط به بار عاملی استاندارد متغیرها ارائه شده است. آماره t و مقدار بوت استرپینگ برای سنجش معناداری روابط نیز در شکل آمده است.

شکل 3. خروجی اعتبارسنجی مدل با روش حداقل مربعات جزئی

شکل 4. معناداری روابط متغیرها با روش حداقل مربعات جزئی (بوت استرایپینگ)

بارعاملی استاندارد تأثیر تحلیل و تعیین هدف‌های تدریس و آموزش بر آموزش مهارت‌های حرفه‌ای مقدار 0/645 بدست آمده است. همچنین مقدار آماره t نیز 6/200 بدست آمده است که از مقدار بحرانی 1/96 بزرگ‌تر است؛ بنابراین با اطمینان 95٪ می‌توان ادعا کرد: در نهایت برازش

مدل بیرونی مورد بررسی قرار گرفته است. بخش ساختاری مدل بر خلاف مدل‌های اندازه‌گیری، به پرسش‌ها و متغیرهای آشکار مدل کاری ندارد و تنها به متغیرهای پنهان و روابط میان آن‌ها توجه می‌کند. در این پژوهش برای برازش مدل ساختاری از شاخص‌های زیر استفاده شده است. با استفاده از این تکنیک دو شاخص روایی بدست می‌آید: روایی متقاطع افزونگی 1 (CV-Red) و روایی متقاطع اشتراکی 2 (CV-Com)

جدول 5. مقادیر روایی متقاطع افزونگی و اشتراکی

سازه‌های اصلی	روایی متقاطع اشتراکی	روایی متقاطع افزونگی
تحلیل و تعیین هدف‌های تدریس و آموزش (EGS)	0/405	0/369
ایجاد تحول در رسالت آموزشی (EMD)	0/675	0/639
سازمان‌دهی شرایط و موقعیت آموزشی (ESS)	0/392	0/356
تدریس مطلوب (GE)	0/591	0/555
منتورینگ (M)	0/681	0/645
ارزشیابی و سنجش عملکرد (PA)	0/571	0/535
آموزش مهارت‌های حرفه‌ای (PS)	0/475	0/439
مشارکت اجتماعی (SP)	0/609	0/573
حمایت و مراقبت از شاگردان (SS)	0/561	0/525
ارتباط استاد شاگردی (STC)	0/593	0/557

همان‌طور که در جدول قابل مشاهده است این مقادیر برای تمامی سازه‌های پژوهش مثبت بدست آمده است. همچنین مقادیر متغیرها عموماً در رنج 0/15 تا 0/35 یا بزرگ‌تر از 0/35 بدست آمده است؛ بنابراین قدرت قدرت پیشینی سازه‌های پژوهش بصورت متوسط تا قوی برآورد می‌شود. شاخص GOF برابر 0/6 بدست آمده است بنابراین مدل از برازش مطلوبی برخوردار است. شاخص‌های مدیریت درس پژوهی با روش سوارا تعیین اولویت شده است.

1 -Cross-validated Redundancy

2 -Cross-validated Commuality

جدول 7. اولویت‌بندی شاخص‌های مدیریت درس پژوهی با روش سوارا

وزن نرمال	وزن اولیه	Kj	متوسط اهمیت نسبی	کد معیار
0/1178	1	1	1	آموزش مبتنی بر حل مسئله
0/1043	0/885	1/13	0/13	توانمندسازی معلمان
0/0966	0/819	1/08	0/08	نیود مشوق یا حمایت‌های سازمانی
0/0862	0/732	1/12	0/12	فقدان زیربنای آموزشی مناسب
0/0813	0/69	1/06	0/06	تقویت مهارت‌های فردی و بین فردی
0/064	0/543	1/27	0/27	استفاده از روش‌های تدریس نمایشی
0/0577	0/49	1/11	0/11	لذت‌بخش شدن فرآیند یادگیری
0/0515	0/437	1/12	0/12	داشتن اطلاعات عمومی مناسب، کاربردی و به روز
0/0473	0/401	1/09	0/09	تسلط علمی و سواد معلمان بر مطالب درسی
0/0422	0/358	1/12	0/12	آموزش تفکر انتقادی
0/0349	0/296	1/21	0/21	رعایت حقوق متقابل
0/0296	0/251	1/18	0/18	استفاده از ارزش‌های متنوع ارزشیابی
0/0236	0/201	1/25	0/25	تبادل و انتقال دانش
0/02	0/17	1/18	0/18	ارزیابی و سنجش توانایی‌های شاگرد
0/0153	0/13	1/31	0/31	برقراری ارتباط و تعامل دوطرفه
0/0147	0/125	1/04	0/04	یادگیری اجتماعی
0/0132	0/112	1/11	0/11	شناخت ارزش‌های اجتماعی
0/0109	0/093	1/21	0/21	تمرکز آموزش بر روی بیان دانش و اطلاعات
0/01	0/085	1/09	0/09	استقلال و همکاری میان اعضاء
0/0099	0/084	1/013	0/013	افزایش کارایی و توسعه اجتماعی
		1		
0/0091	0/077	1/09	0/09	تربیت نیروهای متخصص، ماهر و حرفه‌ای
0/0081	0/069	1/12	0/12	تسلط بر عملکرد روانی اجتماعی

0/0067	0/057	1/22	0/22	تشویق و ترغیب به نوآوری
0/0051	0/043	1/31	0/31	توسعه فردی و اجتماعی در فراگیران
0/0047	0/04	1/07	0/07	تقویت روحیه کارآفرینی
0/0047	0/04	1/11	0/011	تلاش جهت ارتقاء مهارت‌ها
		1		
0/0043	0/037	1/09	0/09	عدم تطبیق استانداردها با رویکرد استاد-شاگردی نوین
0/0036	0/03	1/21	0/21	ارتقاء مسئولیت‌پذیری افراد
0/0034	0/029	1/04	0/04	آموزش اکتشافی
0/0032	0/027	1/06	0/06	آموزش واقع‌گرایانه
0/0028	0/024	1/16	0/16	محدودیت در پذیرش
0/0021	0/018	1/31	0/31	تکریم معلمان
0/002	0/017	1/05	0/05	رعایت استانداردهای آموزشی و به‌روزرسانی آن
0/0017	0/014	1/19	0/19	تأمین تجهیزات آموزشی
0/0013	0/011	1/27	0/27	تعهد و حق‌شناسی
0/0012	0/01	1/11	0/11	توجه به قوانین آموزشی
0/0011	0/01	1/05	0/05	سازمان‌دهی مطالب به‌صورت مناسب برای دانش آموز
0/0011	0/009	1/09	0/09	احترام و اعتماد متقابل
0/001	0/008	1/06	0/06	بهبودی روابط بین افراد

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش با استناد به نتایج تحلیل کیفی، به ارائه شاخص‌هایی نوین در راستای ارائه الگوی مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه جهت ارائه الگوی تدریس مطلوب پرداخته شد. بر اساس نتایج حاصل از تحلیل کیفی پژوهش، پارادایم‌های پژوهش به دست آمدند.

مقوله‌های شرایط مداخله‌گر: بر اساس نتایج کدگذاری ثانویه پژوهش، شاخص‌های فقدان زیربنای آموزشی مناسب، محدودیت در پذیرش، عدم تطبیق استانداردها با رویکرد استاد-شاگردی نوین و نبود مشوق یا حمایت‌های سازمانی به عنوان مقوله شرایط مداخله‌گر در طراحی الگوی مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه جهت ارائه الگوی تدریس مطلوب انتخاب شدند. مقوله‌های پدیده محوری: بر اساس نتایج کدگذاری ثانویه پژوهش، شاخص‌های احترام و اعتماد متقابل، استقلال و همکاری میان اعضاء، تبادل و انتقال دانش، اشتیاق و الهام‌بخشی، استفاده از ارزش‌های متنوع ارزشیابی، رعایت حقوق متقابل، تکریم معلمان و تعهد و حق‌شناسی به عنوان مقوله پدیده محوری در طراحی الگوی مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه جهت ارائه الگوی تدریس مطلوب انتخاب شدند. یافته‌های پژوهش هرواس (2021)، پوراحمدعلی و همکاران (1397) و ره‌ما و اسماواتی¹ (2020) با نتایج پژوهش حاضر هم‌خوانی دارد.

مقوله‌های راهبردها و اقدامات: بر اساس نتایج کدگذاری ثانویه پژوهش، شاخص‌های توانمندسازی معلمان، توجه به قوانین آموزشی، تأمین تجهیزات آموزشی، ارزیابی و سنجش توانایی‌های شاگرد، تسلط علمی و سواد معلمان بر مطالب درسی، داشتن اطلاعات عمومی مناسب، کاربردی و به روز، سازمان‌دهی مطالب به صورت مناسب برای دانش آموز، تمرکز آموزش بر روی بیان دانش و اطلاعات، برقراری ارتباط و تعامل دوطرفه، رعایت استانداردهای آموزشی و به‌روزرسانی آن، استفاده از روش‌های تدریس نمایشی و توسعه فردی و اجتماعی در فراگیران به عنوان مقوله راهبردها و اقدامات در طراحی الگوی مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه جهت ارائه الگوی تدریس مطلوب انتخاب شدند. یافته‌های پژوهش خروشی و همکاران (1401) و باقری طباطبایی و همکاران (1401) با نتایج پژوهش حاضر هم‌خوانی دارد.

مقوله‌های پیامدها: بر اساس نتایج کدگذاری ثانویه پژوهش، شاخص‌های تربیت نیروهای متخصص، ماهر و حرفه‌ای، تقویت روحیه کارآفرینی، لذت‌بخش شدن فرآیند یادگیری، افزایش کارایی و توسعه اجتماعی و کاهش هزینه‌ها به عنوان مقوله پیامدها در طراحی الگوی مدیریت درس پژوهی در مدارس متوسطه جهت ارائه الگوی تدریس مطلوب انتخاب شدند. یافته‌های پژوهش کمالی و همکاران (1401) با یافته‌های پژوهش حاضر هم‌سو می‌باشد. در نتایج مطالعه پنینگر و

¹ - Rohmah, W., & Asmawati

همکاران (2018) نیز شاخص فقدان زیربنای آموزشی مناسب حاصل شد و از این منظر با نتایج پژوهش حاضر هم‌خوانی دارد.

در این راستا جهت ارزشیابی و سنجش عملکرد توصیه می‌گردد که بیشتر فرایند و همچنین یادگیری دانش آموزان سنجیده شود تا کار معلم. در خصوص بعد متورینگ پیشنهاد می‌شود، احترام و اعتماد متقابل میان اعضاء همواره حفظ گردد. افزایش اعتماد و خودشکوفایی معلمان، افزایش انگیزه از طریق تشویق شدن و تمایل به داشتن دستاوردها، افزایش یادگیری و دانش شاگردان، فرصتی حمایتی برای توسعه دادن توانمندی های معلمان، فرصتی برای مطرح کردن مسائل و مشکلات حوزه فردی و کاری (تعادل زندگی-کار، امنیت شغلی، فشارهای کاری، ارتباطات کاری) با فردی که محیط کار را می‌شناسد ولی در مدیریت صف قرار ندارد. کاهش استرس در نتیجه توانایی مطرح کردن مشکلات و معایب تدریس.

در خصوص بعد حمایت و مراقبت از شاگردان پیشنهاد می‌شود، با تشویق و ترغیب به نوآوری می‌توان مقدمات حمایت از ایده و طرح‌های آن‌ها را فراهم آورد. در خصوص بعد آموزش مهارت‌های حرفه‌ای می‌شود، با ارائه آموزش واقع‌گرایانه، هر یک از اعضا باید به شیوه‌ای محترمانه، پاسخگو و نیز مبتنی بر همکاری با یکدیگر تعامل داشته باشد. مهارت ارتباطی بین حرفه‌ای، به عنوان یکی از شایستگی‌های ضروری و جز لاینفک آموزش بین حرفه‌ای و مهارت کار تیمی مورد تأکید محققان قرار گرفته است. این مهم مستلزم تلاش برای پیاده‌سازی آموزش بین حرفه‌ای و آموزش مهارت ارتباطی بین حرفه‌ای در آموزش مبتنی بر حل مسئله و آموزش تفکر انتقادی است.

در خصوص بعد تدریس مطلوب پیشنهاد می‌شود، با تربیت نیروهای متخصص، ماهر و حرفه‌ای به لذت‌بخش شدن فرآیند یادگیری کمک نمایند. همچنین تقویت روحیه کارآفرینی اعضا منجر به افزایش کارایی و توسعه اجتماعی شده و به هدف ارائه تدریس مطلوب کمک شایانی می‌نماید. هدف نهایی تدریس یا حالت مطلوب به وسیله مجموعه‌ای از تکالیف که مستلزم پایه‌ای از آگاهی و معلومات مشخص و ساخت فکری و فرایندهای شناختی معین است تعیین می‌شود. از دیدگاه شناختی، فقط تعیین هدف نهایی تدریس بر حسب محتوای نظریه یا بر حسب رفتاری که شاگرد در پایان جریان تدریس از خود بروز می‌دهد، کافی نیست. هدف نهایی تدریس، بیشتر

مستلزم یک ساخت فرایند شناختی معین و مشخص است. الف - هدف شناختی را می‌توان یک هدف شایسته و مناسب تلقی کرد و هدف شایسته را به وسیله دسته‌ای از مهارت‌ها تعیین کرد که فرد قادر است آن‌ها را در کلاس درس انجام دهد. این قبیل مهارت‌ها را می‌توان از طریق به کار بردن اطلاعات مربوط به نظریه‌های پریشی (مثلاً ریاضیات یا تاریخ) و با استفاده از ملاک‌ها و تفسیر آزمون‌های معیاری یا تحلیل آزمون‌های عینی تعیین کرد.

در هر صورت، هدف نهایی تدریس با تعیین دسته‌ای از مهارت‌ها که به عنوان وظایف و تکالیف آموزشی کلاس تعریف شده‌اند، مشخص می‌شود. ب - هر دسته از این وظایف و تکالیف مستلزم توانایی‌های فکری و شناختی خاصی است. برای ادای تکالیف، آگاهی و معلومات مشخصی مورد نیاز است. این پایه آگاهی را می‌توان با شیوه‌های تحقیقی لازم تعیین کرد. بعلاوه، باید توجه داشت که پایه آگاهی هر فرد ساخت ویژه خود را دارد که باید بررسی و ارزیابی شود. ج - حل یک دسته از تکالیف و انجام دادن یک مجموعه فعالیت‌های خاص مستلزم فرایندهای شناختی معین است. فرایندهای موجود در یک مجموعه معین از تکالیف را می‌توان از طریق تحلیل ذهنی یا تجربی مشخص کرد. تحلیل تجربی شامل مطالعه و تحقیق فرایندهایی است که به وسیله متخصصان در حل تکالیف مطرح شده‌اند. تحلیل ذهنی نیز شامل ساخت و ایجاد یک عمل محاسباتی یا حداقل، یک عمل ابتکاری و اکتشافی متناسب با حل تکالیف داده شده است. در خصوص بعد سازمان‌دهی شرایط و موقعیت آموزشی پیشنهاد می‌شود، با در نظر گرفتن تسلط علمی و سواد معلمان بر مطالب درسی و داشتن اطلاعات عمومی مناسب، کاربردی و به روز آن‌ها، به سازمان‌دهی شرایط و موقعیت آموزشی در نظام آموزش عالی ایران کمک شایانی می‌شود. نظر به اهمیت و نقش منابع آموزشی و تربیتی در فرایند یادگیری مؤثر و پایدار دانش‌آموزان و با عنایت به ضرورت ایجاد سامانه مدیریتی کارآمد در وزارت آموزش و پرورش و استفاده بهینه از فرصت‌ها و امکانات بخش سازمانی و غیرسازمانی در تولید و عرضه منابع مذکور مبتنی بر اهداف برنامه‌های درسی و تربیتی، شورای عالی آموزش و پرورش آیین‌نامه ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی (مواد و رسانه‌ها) را تصویب نمود.

منابع

- امامی پور، زهرا. خاکباز، عظیمه سادات. (1398). مطالعه چالش‌های مواجهه‌ی معلمان دوره ابتدایی با درس پژوهی: یک مطالعه موردی، **دوفصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی**، 7 (2): 207-234.
- باقری طباطبایی، سید روح اله. اطهری، زینب السادات. قدرتیان، سید عبدالجابر. (1401). تبیین راهبردهای توسعه درس پژوهی بر اساس ماتریس‌های سوات و برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (مورد مطالعه: مدارس ابتدایی استان قم)، **فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی**، 14 (2): 30-42.
- پوراحمدعلی، امیر. شیخی فینی، علی اکبر. زینلی پور، حسین. ایزدی، صمد. (1397). شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های کاربرد درس‌پژوهی در مدارس ابتدایی عادی استان مازندران به منظور ارائه یک مدل مفهومی، **مجله علوم تربیتی**، 25 (2): 55-70.
- خروشی، پوران. رحیمی، حسن. (1401). واکاوی درس‌پژوهی با رویکرد تربیت معلم فکور در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان و ارائه مدل مفهومی آن، **پژوهش در تربیت معلم**، 13 (1): 5-25.
- زاهدی، ساناز. شفیق زاده، حمید. رزقی شیرسوار، هادی. (1400). شناسایی ابعاد و مولفه‌های ارتقای درس پژوهی در دوره ابتدایی، **سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت**، 5 (4): 435-444.
- سرکارآرانی، محمدرضا. (1394). **درس پژوهی: ایده‌ای جهانی برای به‌سازی آموزش و غنی‌سازی یادگیری**. تهران: مرآت.
- عبدالهی، بیژن. صفری، اکرم. (1395). بررسی موانع اساسی فراروی رشد حرفه‌ای معلمان، **نوآوری‌های آموزشی**، 15 (2): 99-134.
- کرامتی، انسی. انصاری پور، راهله. (1399). بررسی و اولویت‌بندی عوامل موثر بر موفقیت در اجرای درس پژوهی با تاکید بر دیدگاه درس‌پژوهان برتر (مطالعه موردی: خراسان رضوی)، **پویش در آموزش علوم انسانی**، 5 (2): 60-45.
- کمالی، ابوالفضل. تقی پور ظهیر، علی. شعبان نژاد خاص، رضا. قورچیان، نادرقلی. زمانی مقدم، افسانه. (1401). ارائه الگوی ارتقای درس پژوهی و بهبود آموزش و یادگیری در نظام‌های آموزشی کشور، **آموزش علوم دریایی**، 9 (1): 40-52.
- Angelini, M. L., & Álvarez, N. (2018). Spreading lesson study in pre-service teacher instruction, **International Journal for Lesson and Learning Studies**, 1 (1) : 10-19.
- Assawasowan, J. (2020). The Development of Learning Management Process to Enhance the Competency of Student Teachers in Designing Instructional Package to Develop Creativity of Early Childhood by Using Problem-Based Learning and Lesson Study Approach, **Systematic Reviews in Pharmacy**, 11(12): 2282-2290.
- Fernandez, C., & Yoshida, M. (2009). **Lesson study: A Japanese Approach to improving Mathematics teaching and Learning**, New York: Routledge.

- Halvorsen, A. L., Harris, L. M., Doornbos, L., & Missias, M. T. (2021). Lesson study in historical inquiry: Teachers working across rural communities, **Teaching and Teacher Education**, 97(10) :30-45.
- Hervas, G., & Medina, J. L. (2020). Key components of lesson study from the perspective of complexity: A theoretical analysis, **Teachers and Teaching**, 26(1): 118-128.
- Hervas G. (2021). Lesson Study as a Faculty Development Initiative in Higher Education: A Systematic Review, **AERA Open**, 7(4): 34-46.
- Inprasitha, M., Changsri, N. (2014). Teachers' beliefs about teaching practices in the context of lesson study and open approach, **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, 116: 4637- 4642.
- Kanauan, W., & Inprasitha, N. (2014). Collaboration Between Inservice Teachers and Student Intern in Thai Lesson Study, **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, 116: 28-32.
- Lee, L. H. J., & Tan, S. C. (2020). Teacher learning in Lesson Study: Affordances, disturbances, contradictions, and implications, **Teaching and Teacher Education**, 89: 102- 186.
- Makinae, N. (2019). The origin and development of lesson study in Japan. In Theory and Practice of Lesson, **Study in Mathematics**, 3(5): 169-181.
- Richter, D., Kunter, M., Klusmann, Ulüdtke, O., & Baumert, J. (2013). Professional development across the teaching career: Teachers' uptake of formal and informal learning opportunities, **Teaching and Teacher Education**, 27(1): 116-126.
- Rezghi Shirsavar, H., Salami, N. Prioritizing effective factors in training environmental concepts based on teaching models in higher education of Iran, **Int. J. Environ. Sci. Technol**, 20:5945–5956.
- Rohmah, W., & Asmawati, T. (2020, October). **Quality Improvement of Contextual Accounting Learning Management Based on Lesson Study in Senior High School**, In The 5th Progressive and Fun Education International Conference.
- Schipper, T., Goei, S. L., de Vries, S., & van Veen, K. (2018). Developing teachers' self-efficacy and adaptive teaching behavior through lesson study, **International Journal of Educational Research**, 88: 109-120.

Designing a model for lesson study management in secondary schools

*Quarterly Journal of Educational Leadership
& Administration
Islamic Azad University Garmsar Branch
Vol.17, No 1, spring2023, No.61*

Designing a model for lesson study management in secondary schools

Fatemeh Sabbagh Samakosh¹, Saeed Alizadeh², Hossainali Jahed³, Reza Sorani⁴, Mahmonir Bayanati⁵

Abstract:

Purpose: Lesson research is a collaborative research of teachers in the school and classroom. where Based on this, the main goal of the current research is to design and present a study management model in secondary schools.

Method: This mixed exploratory research was conducted with two types of qualitative and quantitative approaches. In the qualitative section, semi-structured interviews were conducted with 12 experts in the field of educational management. Then, using the qualitative data analysis of the foundation, a number of concepts were extracted and index coding was carried out.

Findings: The paradigms resulting from the qualitative data analysis of the foundation are: indicators of the category of causal conditions, including social learning, improving relationships between people, mastering psychosocial functioning, recognizing social values, and strengthening individual and interpersonal skills. The indicators of the central phenomenon category include respect and mutual trust, independence and cooperation among members, exchange and transfer of knowledge, enthusiasm and inspiration, use of diverse evaluation values, respect for mutual rights, respect for teachers, and commitment and recognition of rights. The indicators of the contextual category include the indicators of encouraging and persuading innovation, trying to improve skills, improving teachers' responsibility, realistic education, exploratory education, problem-solving education, and critical thinking education. The indicators of the interfering category include the lack of appropriate educational infrastructure, time limit, non-compliance of standards with the new teacher-apprentice approach, and lack of incentives or organizational support. Indicators of the category of strategies and actions include empowering teachers, paying attention to educational rules, educational equipment, evaluating and measuring student abilities, teachers' scientific mastery and literacy on course materials, having appropriate, practical and up-to-date general information, organizing materials, focusing education on expression. Knowledge and information, establishing communication and two-way interaction, complying with educational standards and updating them, using demonstration teaching methods and personal and social development in learners. The indicators of the consequence's category include the training of expert, skilled and professional forces, strengthening the spirit of entrepreneurship, making the learning process enjoyable, increasing efficiency and social development, and reducing costs.

Conclusion: teachers, using the qualitative circles of research, teaching and learning, try to help teachers in the process of questioning, planning, action, active observation, it gathers feedback, rethinking, and learning, and encourages the exchange of opinions, experience, practical work, and learning from each other.

Key words: lesson study, lesson study management, secondary education, mixed method approach.

¹ - PHD student, Department of Educational management, West Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

² - Department of Educational management, West Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. alizadeh@gmail.com

³ - Department of Educational management, West Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

⁴ - Department of Educational management, West Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

⁵ - Department of Technology and Industrial Management, West Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.